Bipoláris tranzisztor fizikai helyettesítõ képei

“Kisjelû” definiciója:

$\Delta U_{be} << U_T$

Helyettesítõ kép: fizikai vagy fekete doboz (négypólus)

$\alpha = -\delta I_C/\delta I_E = -i_c/i_e \qquad \beta = \alpha/(1-\alpha)$

$r_e = \delta U_{BE}/\delta I_E = U_T/I_E$

$u_{be} = -r_e\,(\beta+1)\,i_b$

$u_{eb} = -r_e\,i_e \qquad i_c = -\beta\,i_b \qquad i_c = -\alpha\,i_e$

Kételemes fizikai helyettesítõ képek

Meredekség:

$g_m = \delta I_C/\delta U_{EB} = I_C/U_T = \alpha/r_e$

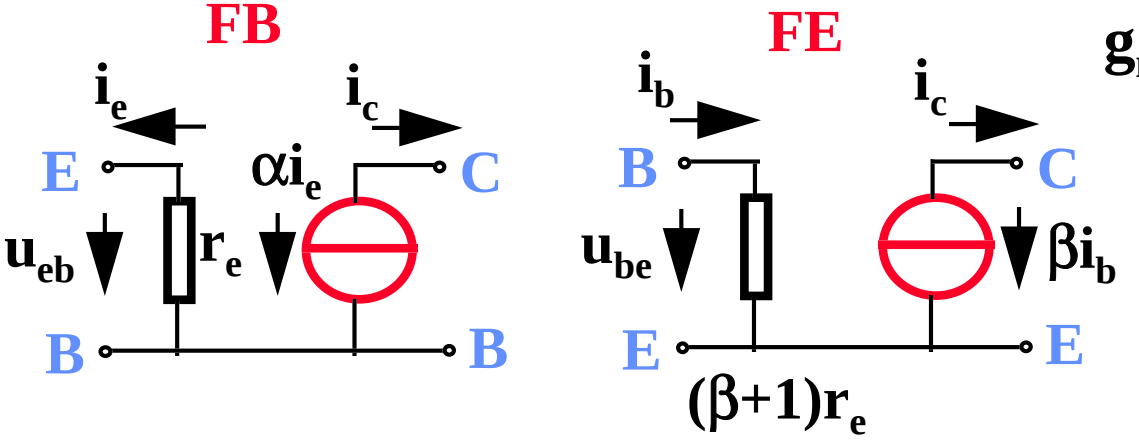

g_m arányos az árammal, U_T miatt hõfüggõ

Bipoláris tranzisztor fizikai helyettesítõ képei

Háromelemes fizikai helyettesítõ képek

FB:

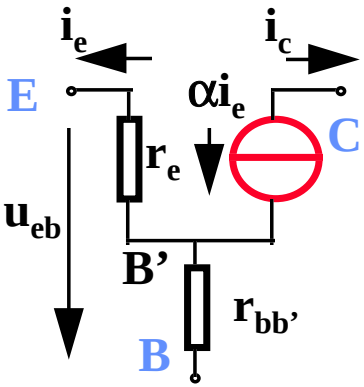

FE:

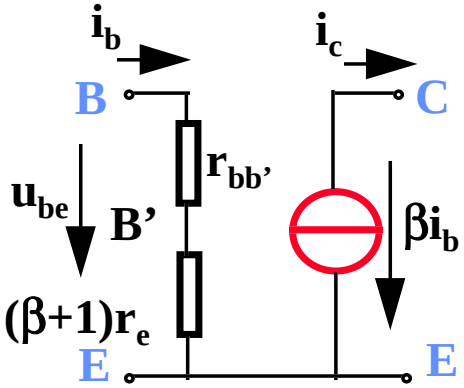

$r_{bb'}$, a bázis pályaellenállás, alacsony frekvencián hatása nem számottevõ

Ötelemes fizikai helyettesítõ képek

FB:

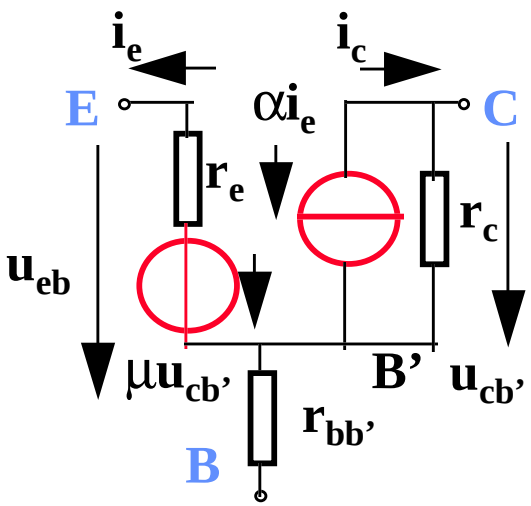

FE, Giacoletto, hibrid Π

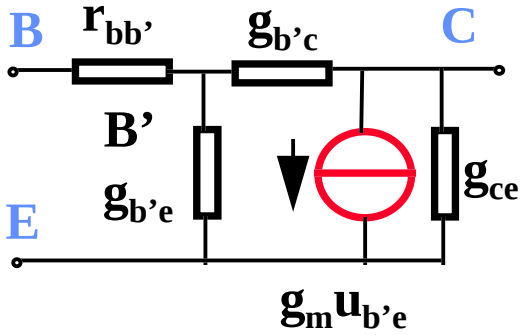

μ, r_c, $g_{b'c}$ és g_{ce} az Early hatást veszi figyelembe

$g_{ce} = \mu / r_e$

$g_{b'c} = 1/r_c - \mu/g_{b'e}$

Bipoláris tranzisztor négypólus helyettesítõ képei

A négypólus helyettesitõ képek függnek a:

- munkaponttól,
- frekvenciától,
- alapkapcsolástól.

A be- és kimeneti paraméterek kombinációjától függõen a négypólus különbözõ mátrixelemekkel irható le.

Bipoláris tranzisztorokra használtak:

- h (hibrid), alacsony frekvencián
- y (admittancia), nagy frekvencián
- S (szórási), mikrohullámon

HIBRID PARAMÉTEREK:

$$u_1 = h_{11}\, i_1 + h_{12}\, u_2$$

$$i_2 = h_{21}\, i_1 + h_{22}\, u_2$$

Bipoláris tranzisztor négypólus helyettesitõ képei

Hibrid paraméteres helyettesítõ kép

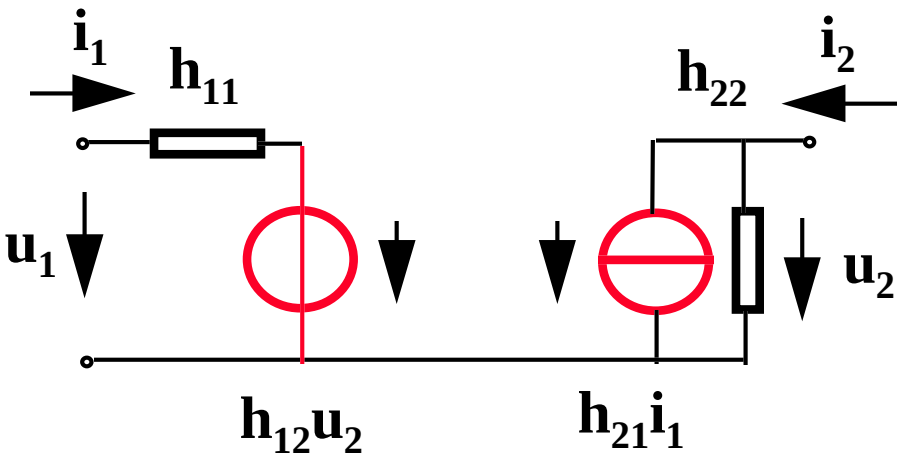

$$h_{21b} = \delta I_C / \delta I_E \big|_{U_{CB}=const} = \alpha$$

$$h_{21e} = \delta I_C / \delta I_B \big|_{U_{CE}=const} = \beta$$

ADMITTANCIA PARAMÉTEREK:

$$i_1 = y_{11}\, u_1 + y_{12}\, u_2$$

$$i_2 = y_{21}\, u_1 + y_{22}\, u_2$$

Admittancia paraméteres helyettesítõ kép

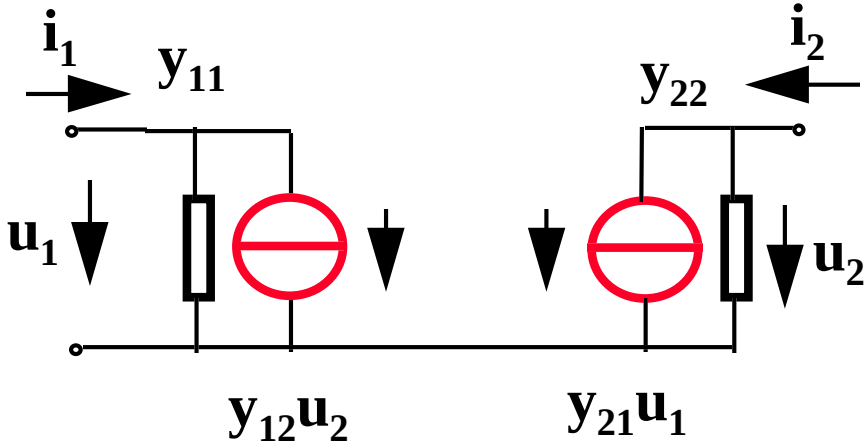

Bipoláris tranzisztor munkapontstabilitása

A kisjelû lineáris mûködés feltétele egy véges nyugalmi munkapont.

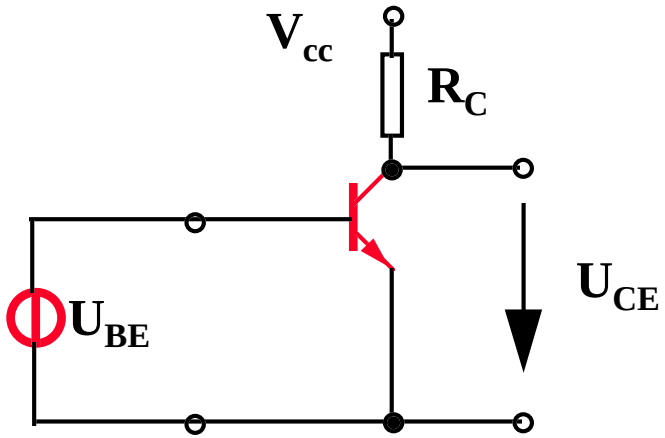

A nyugalmi munkapont:

$$U_{CE0} = V_{cc} - I_{C0} R_C$$

$$I_C = I_{CB0} + \alpha I_E$$

Feszültség stabilitási tényezõ:

$$S_{UE} = \delta I_E / \delta U_{BE}$$

Áram stabilitási tényezõ:

$$S_{IC} = \delta I_C / \delta I_{CB0}$$

A kollektoráram hõmérsékletváltozása:

$$dI_C/dT = (\delta I_C/\delta I_E)(\delta I_E/\delta T) + (\delta I_C/\delta I_{CB0})(\delta I_{CB0}/\delta T) + (\delta I_C/\delta \alpha)(\delta \alpha/\delta T)$$

Közelítõen:

$$dI_C/dT = S_{UE}\ 2\ (mV/^oK) + S_{IC}\ I_{CB0}\ e^{0.1\Delta T}$$

Bipoláris tranzisztor munkapontstabilitása

A feszültség stabilitási tényezõ egyenlõ az emitterkörbe transzformált teljes egyenáramú vezetéssel.

Külsõ emitterellenállás nélkül:

$$S_{UE} = \delta I_E/\delta U_{BE} = I_E/U_T = 1/r_e$$

Külsõ emitterellenállással:

$$S_{UE} = \delta I_E/\delta U_{BE} = 1/\{r_e + R_E + (r_{bb'} + R_B)/(B+1)\}$$

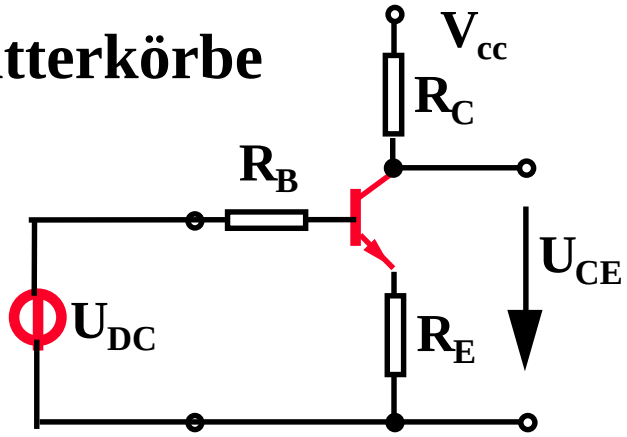

Áram stabilitási tényezõ:

$$\Delta I_C = \Delta I_{CB0}$$

$$S_{IC} = 1$$

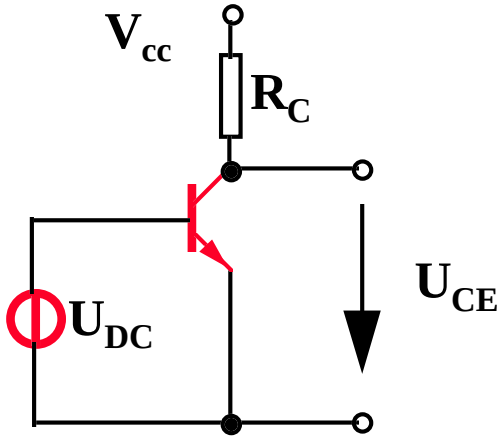

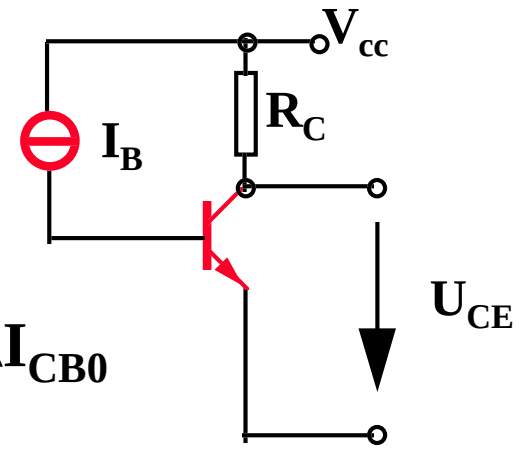

$$\Delta I_C = (B+1)\Delta I_{CB0}$$

$$S_{IC} = (B+1)$$

Munkapontbeállitó áramkörök

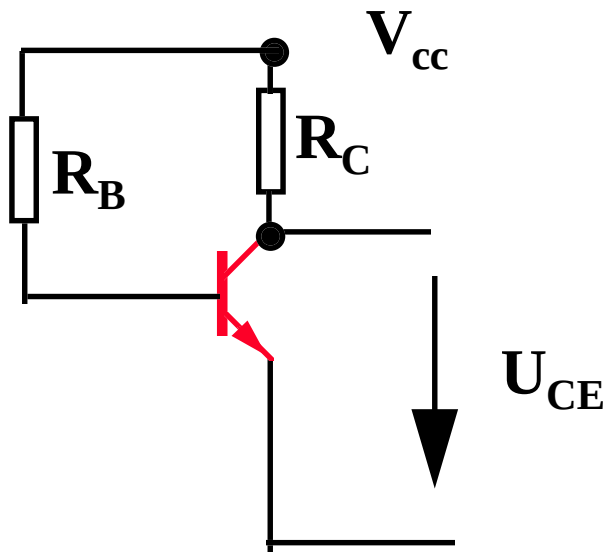

$I_B = (V_{cc} - U_{BE})/R_B$
$U_{CE} = V_{cc} - I_C R_C$
$I_C = (V_{cc} - U_{BE})\ B/R_B$

Feszültségstabilitás jó
Áramstabilitás rossz
Beta stabilitás rossz

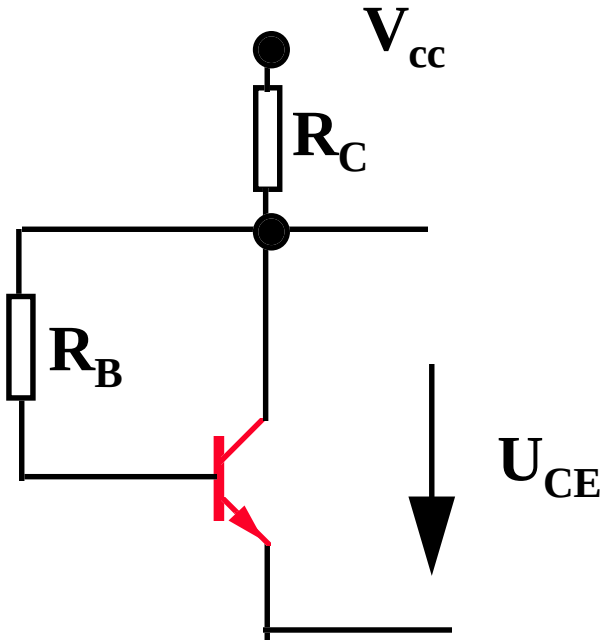

$I_B = (U_{CE} - U_{BE})/R_B$
$U_{CE} = V_{cc} - I_C R_C$
$I_C = BV_{cc}/(R_B + BR_C)$

Feszültségstabilitás jó
Áramstabilitás közepes
Beta stabilitás közepes

Munkapontbeállitó áramkörök, példa

Példa: **Számoljuk ki az alábbi kapcsolás beállitó elemértékeit, ha 1mA nyugalmi kollektoráramot és $10V_{pp}$ kivezérelhetõséget tételezünk fel. V_{cc} =15V.**

A szimmetrikus kivezérelhetõségbõl következõen U_{CEo} = 10V, ebbõl R_C = 5 kΩ. Ha a tranzisztor teljesen vezet, U_{CEsat} = 0 közelitéssel a $10V_{pp}$ kivezérelhetõséghez U_{EF} = 5V kell, ebbõl R_E = 2.5 kΩ. I_{RB} = 0.1 I_C

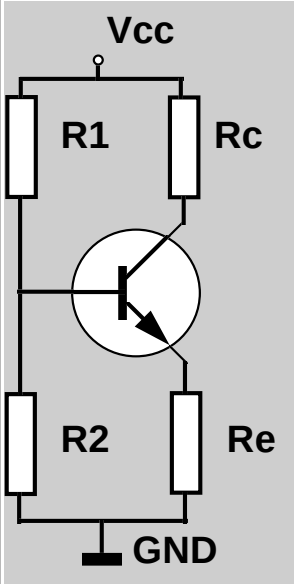

1 mA áramnál a nyugalmi emitter feszültség 2.5V, U_{BE}=0.7V közelítéssel a nyugalmi bázis feszültség 3.2V. Ebbõl R2 = 32 kΩ, R1 = 118 kΩ.

Figyelem: **más gondolatmenet szükséges, ha az emitter ellenállást kondenzátorral hidaljuk át.**

Az S_U feszültség stabilitási tényezõ $r_{bb'}$ = 0 és B = 100 feltételezéssel: 0.00036 Ω^{-1}. A nyugalmi munkaponti áram megváltozása 20 °C hõmérsékletváltozásra: 5.6 μA.